

Civilnoprávne a trestnoprávne aspekty v trestných činoch v doprave – II.

Omšenie, 2. 11. 2017

JUDr. Petr Vojtek, Nejvyšší soud ČR

1

Rozsah náhrady

§ 2894 o. z.

(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje **vždy** povinnost k náhradě **újmy na jmění** (škody).

(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému **nemajetkovou újmu** výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen **stanoví-li to zvláště zákon**. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

► 2

Škoda na věci

§ 2969 o. z. - náhrada při poškození věci

(1) **Obvyklá cena** (v době poškození)

- zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci **účelně vynaložit**.

(2) **Cena zvláštní obliby** - svévole nebo škodolibost škůdce

- § 1331 OZO

Rouček, Sedláček, V. díl, str. 948

Randa Antonín, O závazcích k náhradě škody. 6. vydání, Praha 1899, str. 73 - 82

▶ 3

Škoda na vozidle

Škoda na věci a oprava

Škoda spočívající v poškození věci vzniká snížením její hodnoty a zmenšením majetkového stavu poškozeného bez ohledu na to, zda poškozený již vynaložil prostředky na opravu či uvedení věci do stavu před vznikem škody.

Rozsudek NS ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 25 Cdo 224/2010 (Soubor C 9726)

▶ 4

Škoda na vozidle

Zhodnocení věci opravou

Jestliže celkové náklady vynaložené poškozenými na opravu věci nesloužily v plném rozsahu k uvedení věci do předešlého stavu, nýbrž šly zčásti na úpravu součástí věci nepoškozených škodnou událostí a zčásti došlo provedením opravy ke zlepšení dosavadního stavu věci, není škůdce povinen hradit náklady přesahující prostředky nezbytné k obnovení stavu do původní hodnoty. Na tom nic nemění okolnost, že poškození pečlivě vybírali z nabídek na provedení opravy a že zároveň využili škodnou událost ke zkvalitnění věci.

Rozsudek NS ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011 (Rc 123/2012)

► 5

Škoda na vozidle

Škoda za znemožnění užívání vozidla

Snížení ceny vozidla může být skutečnou škodou, jestliže je prokázáno, že právě v důsledku nemožnosti vozidlo používat klesla jeho hodnota (obvyklá cena) oproti hodnotě, na kterou by se k témuž okamžiku dostala obvyklá cena vozu provozovaného a řádně udržovaného; tento rozdíl může představovat odškodnitelnou újmu. Škoda může spočívat i v tom, že za účelem dalšího prodeje nově zakoupená věc se tím, že nemohla být používána, stala v podstatě neprodejnou a nepoužitelnou a musela být namísto prodeje skladována, čímž došlo ke snížení obecné (tržní) ceny a tím k majetkové újmě na straně kupujícího (obchodníka s vozidly), který hodlal svůj majetkový stav zvětšit dalším prodejem.

Rozsudek NS ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3967/2009 (Soubor C 10427)

– upřesnění závěrů věci sp. zn. 25 Cdo 1999/2005

► 6

Škoda na vozidle

Tzv. obchodní znehodnocení

Vedle nákladů na provedení opravy poškozeného vozidla se lze domáhat náhrady škody odpovídající rozdílu mezi jeho tržní hodnotou před poškozením a po opravě.

Nález ÚS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16

▶ 7

Škoda na vozidle

Tzv. obchodní znehodnocení

Jestliže byly poškozenému nahrazeny náklady na opravu vozidla po nehodě, avšak po provedené opravě se hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, k jejíž náhradě je škůdce povinen.

Rozsudek NS ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017
- řešeno podle o. z.

▶ 8

Škoda na vozidle

Škoda snížením hodnoty vozidla při průtazích řízení

Snížení obvyklé ceny vozidla v důsledku plynutí času není v příčinné souvislosti s nepřiměřeně dlouhým řízením o schválení jeho technické způsobilosti.

Rozsudek NS ze dne 14. 1. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4973/2014 (Rc 35/2017)

▶ 9

Škoda na věci

DPH jako součást náhrady škody na věci

Samotná okolnost, že poškozený je plátcem daně z přidané hodnoty, neznamena, že nemá nárok na náhradu škody včetně této daně, kterou zaplatil v rámci ceny opravy, jestliže není najisto doloženo, že zároveň uplatnil nebo byl oprávněn uplatnit u správce daně odpočet na vstupu u konkrétního přijatého zdanitelného plnění (opravy).

Rozsudek NS z 31. 10. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3039/2011 (Rc 28/2014)

▶ 10

Moderace

Moderace náhrady škody na vozidle poškozeném zákazníkem při předváděcí jízdě

Při moderaci práva na náhradu škody způsobené zákazníkem na vozidle při předváděcí jízdě jsou z hlediska okolností, za nichž ke škodě došlo, významné jak nepatrná délka absolvované trasy, tak pokyn zaměstnance majitele vozu, aby zákazník sjel na špatně sjízdnou účelovou komunikaci a vyzkoušel jízdni vlastnosti terénního vozu, a konečně i nepravdivá informace o pojištění vozidla. Výrazné snížení náhrady na pouhých deset procent ani za těchto okolností není opodstatněno, jestliže škůdce není osobou, která by trpěla hmotnou nouzí.

Rozsudek NS ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1158/2012 (ObchR I/2014)

► 11

Náhradní vozidlo

Náklady na náhradní vozidlo, nemá-li být poškozený vůz opravován

Náklady nájmu náhradního vozidla jsou účelné, není-li dosud zřejmá výše nákladů na opravu vozidla poškozeného při dopravní nehodě a to, zda vůbec bude účelné je opravit. Nájemné za dobu, kdy je již objektivně zřejmé, že oprava poškozeného vozidla je nevhodná, a proto prováděna nebude, nelze považovat za účelný a nutný náklad vynaložený v příčinné souvislosti s poškozením vozidla.

Rozsudek NS ze dne 31. I. 2013, sp. zn. 25 Cdo 712/2011 (Soubor C I2293)

► 12

Náhradní vozidlo

Prodloužení doby opravy z pokynu pojistitele

Česká kancelář pojistitelů je v rámci plnění na náhradu škody způsobené vozidlem nepojištěným pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou jeho provozem povinna nahradit poškozenému i náklady pronájmu náhradního vozidla zvýšené v důsledku toho, že poškozený respektoval její pokyn a přistoupil k opravě poškozeného vozidla až po jeho prohlídce technikem pověřené pojišťovny.

Rozsudek NS ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4868/2014 (Rc 107/2015)

▶ 13

Náhradní vozidlo

Postoupení pohledávky na náhradu nákladů za náhradní vozidlo

Ve sporu o náhradu škody při poškození vozidla (nároku na pojistné plnění za škůdce) není aktivně věcně legitimován postupník, jestliže postoupitel pohledávky náklady na vypůjčení náhradního vozidla nevyňaložil, neboť půjčovné neplatil.

Usnesení NS ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 25 Cdo 2163/2013 (Soubor C 12909)

▶ 14

Škoda na zvířeti

§ 2970 o. z.

Účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete

- i když **podstatně převyšují cenu zvířete**, pokud by je vynaložil **rozumný chovatel** v postavení poškozeného

Přiměřená záloha

▶ 15

Nemajetková újma

§ 2951 o. z.

(2) **Nemajetková újma** se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

▶ 16

Nemajetková újma

§ 2894 o. z. – nemajetková újma

- stanoví-li to zvlášť zákon:

- § 2543 o. z. – újma za narušení dovolené (zájezd)
- § 2988 o. z. – nekalá soutěž
- § 3 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb. (obchodní korporace)
- § 40 odst. 1 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb. (autorská práva)
- zákon č. 82/1998 Sb. (odpovědnost při výkonu veřejné moci)
- § 2956 o. z. – zásah do přirozených práv člověka

▶ 17

Nemajetková újma na přirozených právech

§ 2956 o. z.

Vznikne-li škůdci povinnost **odčinit** člověku újmu na jeho **přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona**, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.

▶ 18

Nemajetková újma na přirozených právech

§ 81 o.z.

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména

- život a důstojnost člověka,
- zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí
- vážnost
- čest
- soukromí
- projevy osobní povahy

▶ 19

Nemajetková újma na přirozených právech

§ 2957 o.z. - způsob a výše přiměřeného zadostiučinění
- je třeba odčinit **okolnosti zvláštního zřetele hodné:**

- **úmyslné způsobení újmy**, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci,
- **násobení účinků** zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost,
- **diskriminace poškozeného** se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru
- **jiné obdobně závažné důvody**
- **obava poškozeného** ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví

▶ 20

Nemajetková újma na přirozených právech

§ 2971 o. z. – tzv. malá generální klauzule

Odůvodňují-li to **zvláštní okolnosti**, za nichž škůdce způsobil újmu **protiprávním činem**, zejména

- **hrubá nedbalost** - důležitá právní povinnost,
- **úmysl** z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné,
 - nahradí škůdce též **nemajetkovou újmu každému**, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit – zejména druhotná oběť

▶ 21

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

§ 2959 o. z.

Při **usmrcení** nebo **zvláště závažném ublížení na zdraví** odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

▶ 22

Usmrcení osoby blízké (+ závažné ublížení na zdraví)

Nelze vytvořit žádnou metodiku, nejde o odborné medicínské posouzení, nýbrž o zvážení dopadu újmy do osobnostní sféry pozůstalého.

Nadále lze zčásti využít judikaturu k ochraně osobnosti - zejména k nárokům odůvodněným před 1. 5. 2004 narušením základního práva rozvíjet příbuzenské vztahy a po tomto datu nedostatečností paušální zákonné částky stanovené v § 444 odst. 3 obč. zák.

► 23

Případ závažného ublížení na zdraví

Krajský soud v Brně - rozsudek ze dne 2. 10. 2015, sp. zn. 70 Co 166/2015 (řešeno podle obč. zák.)

- zvlášt' závažná újma na zdraví dítěte při školní akci (spastická paraplegie a inkontinence)
- náhrada nemajetkové újmy – každému z rodičů 1.000.000 Kč

► 24

Případ závažného ublížení na zdraví

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 4To 18/2016

Srovnání nemajetkové újmy při usmrcení a při trvalém vegetativním stavu osoby blízké – podle § 2959 o. z.

– matce, jejíž syn je ve vegetativním kómatu, přiznáno 480 000 Kč

▶ 25

Případ závažného ublížení na zdraví

Neoprávněným porušením práva na život (resp. zdraví) s důsledkem závažného postižení jedné fyzické osoby může dojít též k zásahu do práva na soukromí druhé fyzické osoby, jehož součástí je rodinný život zahrnující vztahy mezi manželi i blízkými příbuznými. Takovým blízkým příbuzným může být také sourozenec postižené osoby, který se narodil až po jejím postižení.

Rozsudek NS ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 5158/2014 (SoRo 9/2016) – řešeno podle § 13 obč. zák.

- nepřijato do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

▶ 26

Usmrcení osoby blízké

Je-li pozůstalý natolik útlého věku a zemřelá blízká osoba natolik vysokého věku, že se mezi nimi nejen ke dni smrti zemřelé osoby citové vztahy nerozvinuly a ani nelze důvodně předpokládat, že by se při obvyklém běhu událostí rozvinuly v budoucnu, nemá pozůstalý právo na jednorázovou náhradu nemajetkové újmy vzniklé usmrcením osoby blízké.

Rozsudek NS ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016 (SoRo 11-12/2017)

- rozhodováno podle § 444 odst. 3 obč. zák.
- neschváleno do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek
- ústavní stížnost odmítnuta – IV.ÚS 1/17

► 27

Usmrcení osoby blízké

IV.ÚS 1/17

Z ústavního hlediska nelze právním závěrům, podle nichž je třeba při aplikaci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. mimo jiné zvažovat i možnou intenzitu vztahu pozůstalého se zemřelým a jejich věk, schopnost si ztrátu plně uvědomit apod., nic vytknout. Ústavní soud připomíná, že při výkladu zákona je třeba především vycházet z jeho smyslu a účelu. V daném případě jde především o odškodnění nemajetkové újmy, ke které musí skutečně dojít. Ze skutečnosti, že Nejvyšší soud při výkladu a aplikaci ustanovení § 444 odst. 3 obč. zák. nepostupoval mechanicky, ale naopak respektoval smysl a účel uvedeného ustanovení o náhradě škody, nelze dovozovat neústavnost rozhodnutí.

► 28

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14

- hrubé a opakované pochybení lékařů porušující Hippokratovu přísahu a naplňující znaky trestného činu
- smrt 15-letého syna a bratra (1 700 000 Kč a 1 000 000 Kč nebo 1 000 000 a 600 000 Kč ?)

body 53. a 54. – kritéria

body 56. a 57. – proporcionalita – zdůvodněné srovnání s jinými typy újem

▶ 29

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Rozhodnutí po nálezu I. ÚS 2844/14

Rozsudek KS v Ostravě ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 23 C 240/2008

- ve výsledku přiznány částky 1 700 000 a 1 000 000 Kč
- zdůvodněn rozdíl od mediálních žalob

▶ 30

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Okolnosti na straně poškozené

- a) intenzita vztahu pozůstalého se zemřelým
- b) věk zemřelého a pozůstalého
- c) otázka existenční závislosti pozůstalého na usmrcené osobě
- d) morální zadostiučinění ve formě právního postihu žalovaného (zpravidla trestněprávní sankce)

▶ 31

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Okolnosti na straně škůdce

- e) míra zavinění, *míra spoluzavinění usmrcené osoby*
- f) postoj škůdce (lítost, náhrada škody, omluva aj.)
- g) dopad události do sféry původce
- h) majetkové poměry škůdce

- uplatní se zejména tehdy, mají-li zároveň vliv na vnímání újmy oprávněnými osobami (pozůstalými)

▶ 32

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

700 000 Kč náhrady nezletilému dítěti za usmrcení matky při dopravní nehodě

- první zásadní rozhodnutí NS podle § 2959 o. z.
- shrnuje základní východiska
- usměrňuje další rozhodování jak v adhezním řízení, tak v civilních sporech
- potřeba dalšího rozvinutí

!! ústavní stížnost – III. ÚS 2043/2016

▶ 33

Usmrcení osoby blízké – kritéria

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015

- navazuje na 4 Tdo 1402/2015
- dopravní nehoda – usmrcení otce (dědy)
- manželka a dcera – po 500 000 Kč
- vnuci – po 300 000 Kč
- výrazný pozitivní vztah zetě k tchánovi – 200 000 Kč

▶ 34

Východiska NS - usmrcení osoby blízké

Ustanovení § 2959 o. z. upravuje všechny nároky na náhradu nemajetkové újmy způsobené usmrcením či zvláště závažným ublížením zdraví manžela, rodiče, dítěte či jiné osoby blízké.

Duševní útrapy spojené s prožíváním usmrcení či zvláště závažného ublížení zdraví blízké osoby se při stanovení výše náhrady posuzují primárně z pohledu obvyklého člověka a případné snížení či zvýšení lze odvinout od prokázaných okolností jednotlivých kritérií.

▶ 35

Východiska NS - usmrcení osoby blízké

Kritérium existenční (i hmotné) závislosti na usmrcené osobě

- širěji pojatá existenční závislost pozůstalého na usmrcené osobě s tím, že případné majetkové nároky spojené se ztrátou výživy upravuje § 2966 o. z.

▶ 36

Východiska NS - usmrcení osoby blízké

Postoj žalovaného

- morální zadostiučinění v podobě lítosti, omluvy nebo dobrovolné úhrady finančních částek pozůstalým.

Do výše náhrady nemajetkové újmy však může být promítnut i postoj negativní - nevhodné chování k pozůstalým, přezíravost, arogance. Popírání viny škůdce v trestním řízení, které je standardním způsobem obhajoby, neprohlubuje samo o sobě míru utrpení pozůstalých, a přihlížet je tak možno jen k excesivnímu vybočení (arogantní postoj).

▶ 37

Usmrcení osoby blízké

Majetkové poměry škůdce

- zpravidla se zohledňují nikoliv z pohledu stanovení výše přiznané satisfakce, ale z pohledu možností reálného uspokojení přiznaných nároků žalovaným, tj. aby nešlo finančně o likvidační částku. Majetkové poměry škůdce se neprojeví ve způsobu vnímání útrap, a lze k nim tedy přihlížet spíše jen výjimečně ve smyslu jakési moderace vedené zájmem na tom, aby zásadně nedošlo k majetkové likvidaci škůdce a aby výše náhrady odpovídala principu proporcionality.

Usnesení NS ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015

- uplatní se zde tzv. moderační právo podle § 2953 odst. 1 o. z.?

▶ 38

Usmrcení osoby blízké

Majetkové poměry škůdce

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15

- požaduje zejména důkladné zjištění intenzity vztahu pozůstalých s usmrcenou osobou
- zdůrazňuje požadavek, aby nedošlo k finanční likvidaci škůdce (§ 2953 o. z.)

▶ 39

Usmrcení osoby blízké – nastavení výše

Aktuální judikatura soudů v adhezních výrocích - výraznější rozptyl částek oproti dřívější judikatuře k ochraně osobnosti

Např.:

- důvod ke zvýšení původní částky na pětinásobek (KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 357/2015)
- dosud nejvyšší částka 6 000 000 Kč (OS v Hodoníně, sp. zn. 2 T 30/2015)
- oproti tomu řada rozhodnutí odvíjí své úvahy od 240 000 Kč (často dvojnásobek)

▶ 40

Usmrcení osoby blízké – nastavení výše

Doporučení podle 4 Tdo I402/2015 a 4 Tdo I421/2015

Vzhledem k dosavadní judikatuře, k cenovému vývoji i s přihlédnutím k zahraničním zkušenostem se jako základní rozpětí pro stanovení výše náhrady v rozhodnutích NS doporučuje 240 000 Kč až 500 000 Kč v typovém případě nejblíže osob (manželé, rodiče a děti), jsou-li popsána kritéria neutrální.

- je namístě vycházet spíše z horní hranice

► 41

Usmrcení osoby blízké – nastavení výše

Možné řešení - využití statistického údaje – viz Metodika?

20-násobek hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž vznikl nárok (viz též KS v Ostravě, sp. zn. 6 To 404/2015)

rok 2013 – 25 128 Kč, tj. **502 560 Kč pro rok 2014**

rok 2014 – 25 686 Kč, tj. **513 720 Kč pro rok 2015**

rok 2015 – 26 467 Kč, tj. **529 340 Kč pro rok 2016**

rok 2016 – 27 589 Kč, tj. **551 780 Kč pro rok 2017**

► 42

Nemajetková újma na zdraví

§ 2958 o. z.

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, **vyvažující plně** vytrpěné **bolesti** a **další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví *překážka lepší budoucnosti* poškozeného, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle **zásad slušnosti**.

► 43

Nemajetková újma na zdraví

Metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - **Rc 63/2014**

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%C3%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20%C2%A7%202958%20o.z.&lng=

- nezávazný doporučující materiál
- bolest a ztížení společenského uplatnění
- komplexní přístup (lékařské a právníkové posouzení)
- odborný podklad
- předpoklad využití v soudní i mimosoudní praxi
- dopadá na občanskoprávní vztahy

► 44

Metodika NS k nemajetkové újmě na zdraví

- **Bolestné** – revize přílohy I. vyhlášky č. 440/2001 Sb.
- **Ztížení společenského uplatnění** – zcela nový přístup s využitím Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (**MKF**)

▶ 45

Metodika NS - bolestné

Přehled bolesti (část B. Metodiky) se skládá z jednotlivých položek, jimž jsou přiřazeny bodové hodnoty vyjadřující vzájemné proporce mezi jednotlivými položkami

Hodnota bodu – 1% hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž vznikl nárok/vznikla bolest

- za rok 2013 – 25 128 Kč, tj. **1 bod 251,28 Kč pro rok 2014**
- za rok 2014 – 25 686 Kč, tj. **1 bod 256,86 Kč pro rok 2015**
- za rok 2015 – 26 467 Kč, tj. **1 bod 264,67 Kč pro rok 2016**
- za rok 2016 – 27 589 Kč, tj. **1 bod 275,89 Kč pro rok 2017**

▶ 46

Nová pracovněprávní úprava

Zákon č. 205/2015 Sb., kterým se mění zákoník práce a zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění – **účinný od 1. 10. 2015**

§ 271c

Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění

(1) Náhrada za **bolest a ztížení společenského uplatnění** se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to **nejméně** ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení odstavce 2.

(2) **Vláda stanoví nařízením výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění** odpovídající vzniklé újmě, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti.

► 47

Nová pracovněprávní úprava

Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

Vyhláška č. 277/2015 Sb., o postupu při určování výše náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění příslušníků bezpečnostních sborů

- definice bolesti a ZSU
- bodový systém převzatý (s úpravami) z vyhlášky č. 440/2001 Sb.
- hodnota 1 bodu 250,- Kč
- chybí kritéria pro zvýšení náhrady soudem

Kritika v nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/2015

► 48

Nová pracovněprávní úprava

Nález ÚS ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/2015

24. Jako nezávazné vodítko byla následně Nejvyšším soudem vydána Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.), dostupná na www.nsoud.cz, která sice zavádí určitou podobu bodového hodnocení, avšak pouze pro oblast odčinění bolestí. Pro oblast ztížení společenského uplatnění metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Lze dodat, že **z hlediska ochrany ústavnosti může být problematické i omezené bodové hodnocení podle metodiky Nejvyššího soudu**, neboť při o odčinění újmy pojmově **nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů**, nýbrž výhradně vycházejí z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce.

► 49

Nová pracovněprávní úprava

Nález ÚS ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/2015

25. Pro oblast odškodňování bolestí a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání bylo po zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb. s výrazným časovým odstupem na základě zmocňovacího ustanovení § 271c zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 10. 2015, přistoupeno k vydání prováděcího nařízení č. 276/2015 Sb. účinného od 26. 10. 2015, které pro oblast pracovních vztahů znovuzavádí systém bodového hodnocení, a to jak pro odčinění bolestí, tak i ztížení společenského uplatnění. Takový postup se nicméně z pohledu Ústavního soudu jeví jako **problematický** jednak tím, že prováděcí předpis přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění **nerespektuje systém stanovení náhrady podle metodiky Nejvyššího soudu**. Zejména však opomíjí výchozí premisu rekodifikovaného civilního soukromého práva, na níž staví rovněž metodika Nejvyššího soudu (srov. bod I. preambule), totiž že rozhodovací činnost soudů při stanovení konkrétních částek odčinění je třeba oprostít od vlivu moci výkonné, která není oprávněna limitovat soudy v přiznávání spravedlivé a dostatečné náhrady.

► 50

Princip legitimního očekávání

Využití bodového systému podle obč. zák.

Závěr o možnosti využití vyhlášky č. 440/2001 Sb. v souladu s přechodnými ustanoveními o. z. dovolací soud činí při vědomí kritiky bodového systému odškodnění nemajetkových újem na zdraví podle podzákoného předpisu, kterou vyslovil Ústavní soud v pracovněprávním sporu v odůvodnění nálezu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15. I v nyní projednávané věci byl sice použit vyhláskový systém, ovšem způsobem, který nevyvolává pochyby o jeho vhodnosti, neboť odvolací soud s jeho pomocí **provedl objektivizaci obtíží poškozeného a neopomenul takto zjištěnou částku podrobit úpravě a individualizoval** (či personalizoval) ji odpovídajícím způsobem s přihlédnutím ke konkrétním poměrům poškozeného, čímž dospěl k odůvodněné a proporcionální výši náhrady srovnatelné s případy podobného charakteru. Takový přístup jako ústavně konformní ostatně akceptoval Ústavní soud například i v usnesení ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 1162/15.

např. 25 Cdo 2912/2015

► 51

Princip legitimního očekávání

Klíč či pomůcka umožňující objektivizaci obtíží spojených s újmou na zdraví je nezbytná k naplnění požadavku § 13 o. z.:

Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

► 52

Metodika NS – ZSU

Zcela nová filosofie: využití Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (WHO)

- úprava 3. části - Aktivity a participace

Postup:

- vyjádření stupně či procenta obtíže ve všech klasifikovatelných činnostech
- přepočet na výsledné celkové procento (0-100 %)
- stanovení základní náhrady
- tzv. modifikace soudem podle konkrétních poměrů

► 53

Metodika NS – ZSU

Rámcová výchozí částka (při 100% vyřazení)

- 400-násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, za rok 2013 – 25 128,- Kč, za rok 2014 – 25 686,- Kč, za rok 2015 – 26 467,- Kč, za rok 2016 – 27 589 Kč

- pro rok 2014 – 10 051 200,- Kč
- pro rok 2015 – 10 274 400,- Kč
- pro rok 2016 – 10 586 800,- Kč
- pro rok 2017 – 11 035 600,- Kč

► 54

Metodika NS – ZSU

Hodnocení funkčních schopností podle upravené MKF (% vyřazení) je jen podkladem pro další úvahu soudu

Soud je povinen modifikovat (doladit) výslednou částku

- věk
- intenzita předchozích aktivit (zapojení)
- okolnosti zvláštního zřetele hodné uvedené v § 2957 o. z. (zejména úmysl škůdce, zveřejnění újmy, diskriminace, obava ze ztráty života či závažného poškození zdraví)

- vše v doporučených procentních pásmech (0-35%), v celkovém souhrnu maximálně do dvojnásobku

▶ 55

Metodika NS - ZSU

- **Znalec**

Hodnocení stupně obtíží

MKF + přepočet → **Procentní vyjádření (až do 100%)**

- **Soud**

Rámcová výchozí částka (nyní 11 035 600 Kč)

Násobení procentem → **Základní náhrada**

Modifikace → **Výsledná náhrada**

▶ 56

Podstata Metodiky

- **Nástroj české justice k výkladu § 2958 o. z.**
- **Snaha objektivizovat zdravotní obtíže pomocí medicínských metod**
- **Prostor pro zohlednění subjektivního vnímání újmy poškozeným (modifikace, personalizace)**
- **Živý systém – stanovena východiska, ale detaily a další otázky se řeší a budou dopracovávat**
- **Uplatňuje se již při mimosoudním řešení nároků**
- **Soudní rozhodnutí budou Nejvyšším soudem analyzována**

► 57

Podstata Metodiky

Právě za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví vypracovala česká justice systém označovaný jako Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2958 o. z.), jejíž základní východiska byla publikována pod č. 63/2014 Sb. rozh. tr. Tento systém je založen na upravené metodice Světové zdravotnické organizace (WHO), nazvané v české verzi Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (ICF), a to tak, aby u trvalých zdravotních následků, ztěžujících poškozenému společenské uplatnění, bylo možno lékařskou diagnostikou vyjádřit a objektivizovat nepříznivé dopady zdravotních potíží do všech životních činností člověka a ve srovnání s jinými případy kvalifikovat rozsah omezení či vyřazení poškozeného z různých sfér společenského zapojení (takový systém označil za vhodný i Ústavní soud v nálezu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. I ÚS 3122/2015, viz body 24. a 25.). Součástí takového přístupu je i tzv. subjektivizace (personalizace) výpočtem zjištěné částky, tedy její individuální úprava s ohledem na konkrétní poměry poškozeného, zejména věk, rozsah a kvalitu předchozího společenského zapojení, případně další významné okolnosti uvedené v § 2957 o. z. Lze uzavřít, že **postup popsany v Metodice Nejvyššího soudu má plnit zákonný princip slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavek legitimního očekávání (§ 13 o. z.)**.

Usnesení NS ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016

► 58

Metodika NS - znalci

Znalec v oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví (vyhl. č. 123/2015 Sb.)

- dokončené vysokoškolské magisterské vzdělání ve studijním programu všeobecné lékařství
- specializovaná způsobilost podle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta (v minimálně jednom z oborů podle vyhlášky č. 185/2009 Sb., o oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů)
- nadstavbový kurs k Metodice

▶ 59

Metodika NS - znalci

K podání znaleckého posudku podle Metodiky Nejvyššího soudu k nemajetkové újmě na zdraví, který je pro soud základem pro určení náhrady za ztížení společenského uplatnění (§ 2958 o. z.), je **odborně způsobilý znalec z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, aniž by byla vyžadována jeho kmenová odbornost pro dané postižení**. Požadavek, aby posudek podal znalec, který je znalcem jak v odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, tak v odvětví, do kterého nejbližší spadá posuzovaná újma na zdraví, je požadavkem nad rámec stanovený Metodikou Nejvyššího soudu i nad rámec nutného zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti podle § 2 odst. 5 tr. ř., a nad rámec zjištěného skutkového stavu podle § 153 odst. 1 o. s. ř., vycházejícího mimo jiné ze spolehlivě zjištěných sporných skutečností (§ 6 o. s. ř.).

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 2. 5. 2016, sp. zn. 4 Tmo 2/2016

▶ 60

Metodika NS - znalci

Ve sporu o náhradu za vytrpěnou bolest je přípustné, aby posudek ke stanovení výše bolestného podle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (Rc 63/2014) podal znalec, který není znalcem jmenovaným pro odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, jestliže při ohodnocení plně respektuje principy odškodnění bolesti uvedené v Metodice.

Rozsudek KS v Praze ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 25 Co 153/2017 (SoRo 11-12/2017)

► 61

Metodika NS – adhezní řízení

Rozsudek VS v Olomouci ze dne 2. 5. 2016, sp. zn. 4 Tmo 2/2016

Mladistvý pachatel – provinění **znásilnění** – u poškozené **posttraumatická stresová porucha**, projevující se zejména depresemi, úzkostmi, uzavíráním se před vrstevníky, trávením času na sociálních sítích, vrácením události v podobě tzv. flashbacků i narušením vztahu s rodiči, která ji citelně omezovala nejméně od dubna 2014 až do září 2015.

Znalecký posudek podle Metodiky NS – **celková míra omezení - 4,91%** - procentní podklad k výpočtu nemajetkové újmy vyjádřené v penězích, která se počítá z pomyslné hodnoty zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (100 %). Tato hodnota pro poškozenou, které se ustálil stav v roce 2015, činila částku 10 274 400 Kč. **Výše nemajetkové újmy** stanovené znalkyní, na základě celkového stupně postižení určeného procentním vyjádřením 4,91 a zvýšeným (v souladu s Metodikou Nejvyššího soudu) o 30 % na základě modifikačního koeficientu vzhledem k nízkému věku poškozené, tak činí částku **655 572 Kč** (sníženo na 300 000 Kč vzhledem k okolnostem případu a spoluzavinění poškozené).

► 62

Metodika NS – adhezní řízení

Rozsudek KS v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 3. 8. 2016, sp. zn. 14 To 173/2016 – rozlišení nemajetkových újem oběti více znásilnění a dlouhodobého týrání a ponižování

- bolestné – 34 502 Kč
- ztížení společenského uplatnění – 454 928 Kč
- újma na ostatních přirozených právech – 500 000 Kč

▶ 63

Děkuji Vám za laskavou pozornost

Petr Vojtek

▶ 64